

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 16 september 2011

Mål nr

B 3001-10

KLAGANDE

WJ

Ombud: Advokat JA

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Brott mot knivförbudslagen

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2010-05-26 i mål B 528-10

_____

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

WJs yrkande om ersättning för rättegångskostnader avslås.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

WJ har yrkat att Högsta domstolen ska ogilla åtalet och lämna förverkandeyrkandet utan bifall.

Riksåklagaren har bestritt ändring.

WJ har yrkat ersättning för rättegångskostnader i samtliga instanser.

DOMSKÄL

1. I 1 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål (knivförbudslagen) föreskrivs att knivar, andra stick- och skärvapen och andra föremål som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa inte får innehas på allmän plats, inom skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs, eller i fordon på allmän plats. Förbudet gäller inte om föremålet enligt särskilda föreskrifter ingår i utrustning för viss

tjänst eller visst uppdrag eller om innehavet annars med hänsyn till föremålets art, innehavarens behov och övriga omständigheter är att anse som befogat. Enligt 4 § ska den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot 1 § dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. I ringa fall ska dock inte dömas till ansvar.

2. Det är utrett att WJ har innehaft ett bollträ som var ca 45 cm långt. Han har förvarat det mellan dörren och förarsätet i sin bil som har befunnit sig på allmän plats.

3. Den fråga som Högsta domstolen först har att ta ställning till är om ett bollträ är ett sådant föremål som omfattas av 1 § knivförbudslagen. Vid avgörandet av vilka föremål som i och för sig omfattas av förbudet ska endast föremålets art bedömas och några omständigheter i övrigt ska inte beaktas. Utgångspunkten är således att blotta innehavet är straffbelagt förutsatt att det inte föreligger några omständigheter som leder till ansvarsfrihet.

4. Knivförbudslagen är en del i samhällets försök att minska förekomsten av knivvåld (se prop. 1999/2000:27 s. 80). Lagstiftningen föregicks av att frågan om att införa ett generellt knivförbud vid olika tillfällen hade diskuterats i riksdagen. Införandet av lagen utgjorde en av flera lagstiftningsåtgärder som vidtogs i syfte att bryta den negativa utvecklingen när det gäller våldsbrottsligheten och särskilt för att komma till rätta med sådana våldsbrott där vapen, knivar och andra tillhyggen kommer till användning (se prop. 1987/88:98).

5. I det utredningsbetänkande som låg till grund för knivförbudslagen anges att de överväganden som ledde fram till förslaget att införa ett förbud mot att inneha kniv på vissa platser i princip är tillämpliga på andra föremål och att därmed i första hand avses andra eggvapen, t.ex. bajonetter, men även s.k. gatustridsvapen som t.ex. knogjärn, spiralbatonger, slangbågar och karatepinnar. Utredningen föreslog att förbudet skulle gälla även sådana föremål (se SOU 1987:61 s. 54 f.). Med gatustridsvapen brukar avses vissa vapen men också sådana föremål som till sin typ är avsedda för våldsanvändning.

6. I den lagrådsremiss som föregick knivförbudslagen hade 1 § första stycket följande lydelse. ”Knivar, andra stick- och skärvapen och andra *sådana* föremål som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa ... allmänna sammankomster”. I 2 § fanns särskilda bestämmelser beträffande gatustridsvapen. Enligt förarbetena var dock avsikten uttryckligen att gatustridsvapen skulle omfattas av innehavsförbudet i 1 §. I syfte att förtydliga detta föreslog Lagrådet vissa justeringar av lagtexten som godtogs av regeringen, vilket bl.a. ledde till att ordet ”sådana” utmönstrades ur lagtexten i 1 §. Någon saklig ändring av förslagen var dock inte avsedd. (A. prop. s. 20 ff.) Avgränsningen av paragrafens tillämpningsområde – knivar, andra stick- och skärvapen och andra föremål som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa – har inte ändrats sedan bestämmelsen infördes.

7. I författningskommentaren till bestämmelsen anges sylvlar, stämjärn och mejslar som exempel på föremål som genom sin konstruktion är ägnade att användas för att skada andra. Vidare anges uttryckligen att gatustridsvapen

omfattas av förbudet i paragrafen (a. prop. s. 14). Dessutom uttalas att regeln i princip tar sikte på sådana föremål som kan utgöra vapen enligt 4 kap. 5 § brottsbalken och som även avses i förverkanderegeln i 36 kap. 3 § 2 brottsbalken.

8. Straffbestämmelsens konstruktion talar för att försiktighet ska iakttas vid tolkningen av bestämmelsen när det gäller frågan om vilka föremål som ska ingå i tillämpningsområdet. En språklig tolkning av formuleringen utesluter i och för sig inte att varje föremål som lätt kan användas som vapen vid våldsbrott omfattas av förbudet. Av sammanhanget framgår dock tydligt att en begränsning har avsetts. Syftet med bestämmelsen, liksom de uttalanden som görs och exempel som ges i förarbetena, synes tala för att endast knivar och liknande föremål samt gatustridsvapen omfattas. Emot en så strikt avgränsning talar å andra sidan uttalandet i förarbetena, att regeln i princip tar sikte på sådana föremål som kan utgöra vapen enligt bestämmelsen om olaga hot (4 kap. 5 § brottsbalken) och som även avses i förverkanderegeln i 36 kap. 3 § 2 brottsbalken.

9. Bollträn nämns inte i förarbetena till lagen. Där nämns däremot, som exempel på gatustridsvapen, batonger. Av det framgår att vissa vapen som kan användas för att slå och krossa är avsedda att omfattas av bestämmelsen. När det gäller bollträn är det väl känt att s.k. basebollträn inte sällan har kommit till användning i sammanhang där misshandel och hot förekommer. De torde i relativt stor utsträckning anskaffas utan något som helst samband med det ursprungliga användningsområdet, och det är inte ovanligt att basebollträn förklaras förverkade i samband med vålds- och hotbrottslighet. Basebollträn får därför numera betraktas som gatustridsvapen. Sådana bollträn får därmed

anses ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa i lagbestämmelsens mening.

10. Det bollträ som WJ innehade är ca 45 cm långt och är därmed klart kortare än ett regelrätt basebollträ. Form och utseende överensstämmer dock i övrigt. Effekten av en användning vid hot och våld torde vara någorlunda likartad. Likheten med basebollträ är därmed sådan att även det aktuella bollträet bör omfattas av innehavsförbudet i lagen.

11. Förbudet gäller emellertid inte om innehavet med hänsyn till föremålets art, innehavarens behov och övriga omständigheter är att anse som befogat. Detta undantag är i fråga om bollträ naturligtvis i första hand tillämpligt när avsikten är att föremålet ska användas för bollspel. WJ har emellertid förklarat att han hade bollträet för att vid behov kunna försvara sig och för att känna sig trygg. Detta innehav är inte befogat i den mening som avses i bestämmelsen.

12. WJ har uppgivit att han inte kände till att innehavet av bollträet var straffbart. Denna uppgift är inte motbevisad. Den ska behandlas som en invändning om straffrättsvillfarelse. Enligt 24 kap. 9 § brottsbalken ska en straffrättsvillfarelse leda till ansvarsfrihet om den är uppenbart ursäktlig. Formuleringen av bestämmelsen innebär att den ska tillämpas restriktivt. Huvudregeln är alltså att okunnighet om olika straffbestämmelser inte friar från ansvar. I WJs fall har det inte framkommit tillräckliga skäl att göra avsteg från denna huvudregel. Hans straffrättsvillfarelse leder alltså inte till ansvarsfrihet.

13. Med hänsyn till vad som framkommit om skälet till innehavet, som innebär att WJ var beredd att använda bollträet som tillhygge, kan det inte anses vara fråga om ett ringa fall.

14. WJ ska därför dömas för brott mot knivförbudslagen. Det saknas anledning att frånga den påföljd som hovrätten har bestämt. Hovrättens domslut ska därför fastställas. Vid denna utgång ska WJs yrkande om ersättning för rättegångskostnader avslås.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Göran Lambertz, Agneta Bäcklund (referent), Ingemar Persson och Martin Borgeke
Föredragande justitiesekreterare: Johan Lundberg